

Update VIV

Justitiële Jeugd

Update VIV Justitiële Jeugd

nummer 06 • december 2017

Hoe organiseren we in de toekomst passende zorg en beveiliging op maat voor justitiële jongeren? Het programma **Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming Justitiële Jeugd (VIV JJ)** onderzoekt verschillende bouwstenen die voor, tijdens en na de detentie moeten voorkomen dat jongeren verder afglijden en een criminele carrière opbouwen. Met deze Update houden we je maandelijks op de hoogte van de ontwikkelingen en resultaten van VIV JJ.

Voortgang VIV JJ

De weg naar het eindadvies VIV JJ

Op 20 december 2017 zond de minister voor Rechtsbescherming een brief aan de Tweede Kamer. Met de brief laat hij de Kamer weten hoe het met VIV JJ gaat.

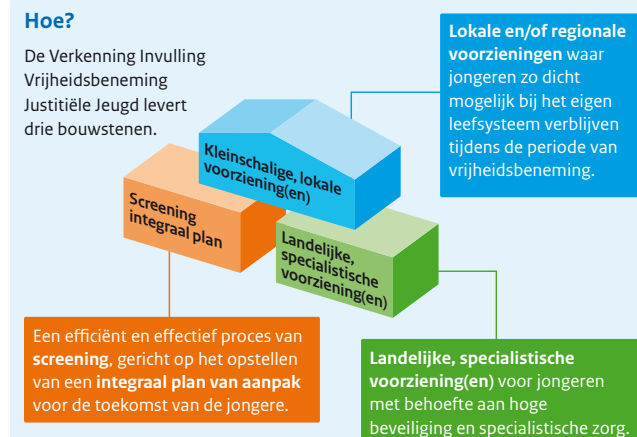
In de brief schrijft minister Dekker onder andere dat “zichtbaar wordt dat een stelselwijziging gerechtvaardigd lijkt.” Hij wil 2018 gebruiken om “verder te onderzoeken en uit te werken wat er nodig is om te komen tot een wijziging van het stelsel.” Ook vertelt hij er vertrouwen in te hebben “dat met het draagvlak voor VIV JJ en de zorgvuldige en waardevolle inbreng van (keten)partners het komende jaar nieuwe stappen worden gezet in de ontwikkeling van VIV JJ.” De hele brief van de minister kun je lezen op de [website VIV JJ](#).

Beleidsadvies VIV JJ

In het voorjaar van 2018 ontvangt de minister het beleidsadvies VIV JJ. Daarin staan beleidskeuzes om het stelsel voor de vrijheidsbeneming van jeugdigen te veranderen en hoe die verandering in grote lijnen eruit komt te zien. Projectleider VIV JJ, Marjolijn Verschuren, legt uit hoe zo'n eindadvies tot stand komt. “Allereerst hebben we natuurlijk de ervaring uit de proeftuinen Kleinschalige Voorzieningen en Screening & Diagnostiek. De monitor van de Academische Werkplaats RisicoJeugd (AWRJ) geeft ons daarvoor veel informatie. Het advies van de werkgroep Landelijke Specialistische Voorziening (LSV) en de eindrapportages van de Research & Development-projecten zijn ook belangrijke input voor het beleidsadvies.

Hoe?

De Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming Justitiële Jeugd levert drie bouwstenen.

Inhoudsopgave

- 1 Voortgang VIV JJ
- 3 Proeftuinen Kleinschalige Voorziening
- 4 Proeftuinen Screening en diagnostiek
- 5 Samenplaatsen strafrechtelijke en civielrechtelijke jongeren
- 6 Research & Development
- 7 Onderzoek voorlopige hechtenis jeugdigen

Update VIV

Justitiële Jeugd

Update VIV Justitiële Jeugd

nummer 06 • december 2017

Verder onderzoeken we, onder andere met DJI en het ministerie van VWS, wat er in de verschillende wetten moet veranderen als er een stelselwijziging komt. Zeker als we overgaan tot het **samenplaatsen** van strafrechtelijke en civielrechtelijke jongeren is het wenselijk dat de rechtspositie van jeugdigen in geslotenheid (JJ en gesloten jeugdzorg) meer op elkaar wordt afgestemd. Samen met het ministerie van VWS wordt gewerkt aan een wetsvoorstel over die rechtspositie. Ook is de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) gevraagd na te denken over een eventuele opheffing van de scheiding tussen straf en civiel. En ten slotte brengen we globaal in kaart wat de financiële en organisatorische consequenties zijn voor de Justitiële Jeugdinrichtingen, (jeugd)zorgaanbieders en gemeenten als we een regionaal aanbod van laag beveiligde zorg willen organiseren.”

Klankbord

Marjolijn noemt de betrokkenheid van de verschillende samenwerkende organisaties de kracht van VIV JJ. Die kracht wil ze ook benutten voor het beleidsadvies. “Bij het allereerste **rapport over VIV JJ in 2015** waren veel professionals betrokken. Deze professionals willen we opnieuw een klankbord laten zijn voor het VIV JJ-beleidsadvies. De resultaten van de proces-evaluatie VIV JJ nemen we ook mee in het rapport. Alle leden van de begeleidingscommissie van de proeftuinen, de werkgroepleden van de Landelijke Specialistische Voorziening en de mensen van de R&D-projecten hebben een vragenlijst

ontvangen over de manier van samenwerken en sturing van VIV JJ. We vinden het belangrijk dat wij, maar ook anderen, kunnen leren van de aanpak met proeftuinen en monitoring.”

Puzzelstukjes bij elkaar

“Al die informatie bundelen we in een samenhangend beleidsadvies. Nee, dat wordt geen kant-en-klaar-plan voor een nieuw stelsel. Je moet het zien als een beleid op hoofdlijnen.

Die hoofdlijnen moeten we verder uitwerken. En dat willen we weer doen op de manier zoals we dat nu ook hebben gedaan. Dus: afgebakende onderwerpen of onderzoeksvragen die we in een pilot met ketenpartners toetsen. Zo wordt duidelijk of een idee in de praktijk werkt en haalbaar is. VIV JJ is een grote puzzel waarbij we samen alle stukjes bij elkaar moeten leggen. Alleen zo komen we tot een stelsel waar draagvlak voor is en dat werkt.”

Proeftuinen Kleinschalige Voorziening

In Amsterdam, Groningen en Nijmegen zijn proeftuinen met een Kleinschalige Voorziening (KV) voor jongeren. Jongeren verblijven er in een laag beveiligde en regionale setting. Zo kan het contact met ouders, school, werk en stage zoveel mogelijk doorgaan. Iedere proeftuin onderzoekt met een eigen focus wat er wel en wat niet werkt in de Kleinschalige Voorziening.

Zoals bekend zouden de proeftuinen Kleinschalige Voorziening per eind 2017 stoppen.

De minister voor Rechtsbescherming heeft op 8 november 2017 de motie van mevrouw Buitenweg overgenomen. Daarmee heeft hij besloten om de kleinschalige voorziening in Amsterdam voort te zetten in 2018, met inhoudelijke en financiële bijsturing. De overige proeftuinen stoppen in de huidige vorm eind januari 2018. De proeftuinen waren tijdelijk van aard.

De [tussentijdse monitor van de Academische Werkplaats Risicojeugd \(AWRJ\)](#) liet zien dat een zelfstandige kleinschalige voorziening in deze vorm niet levensvatbaar is in een niet-stedelijk gebied. Om de goede ervaringen niet verloren te laten gaan is een volgende fase aangebroken. De minister gaat alle justitiële jeugdinstellingen (JJ's) vragen om met zorgaanbieders en gemeentes een nieuwe pilot in te richten. In de pilot kunnen zij voortborduren op de kennis en ervaringen die in de

proeftuinen zijn opgedaan. Denk aan het behoud van dagbesteding van jongeren, combineren van doelgroepen en het doorlopen van zorglijnen voor, tijdens en na detentie. Deze nieuwe pilots starten waarschijnlijk medio 2018.

Proeftuinen Screening en diagnostiek

De proeftuinen voor screening en diagnostiek onderzoeken hoe een jongere dankzij een integraal plan op de juiste plaats terecht kan komen. Alle voor de jongere relevante partijen sluiten aan om zo'n plan te maken.

Proeftuin Rotterdam: zicht op door- en uitstroom

Ruim 50 jongeren zijn er tot nu toe geplaatst in de proeftuin Screening & Diagnostiek in Rotterdam. Waar gaan deze jongeren heen na de proeftuin?

“We hebben in onze proeftuin bijna alleen maar ‘first offenders’”, vertelt gedragsdeskundige Nicky Amiabel. “De meeste jongeren gaan na de proeftuin (na de schorsing) dan ook naar huis. Uiteraard met begeleiding van Jeugdclassering, met schorsende voorwaarden en in veel gevallen met GGZ-hulp. Dan moet je denken aan behandelingen als MST (multi-systeemtherapie) of FACT (flexible assertive community treatment).” De laatste maand ziet projectleider Jaap Nagtegaal veel jongeren uit de proeftuin doorstromen naar de nachtdetentiegroep. “Het is lastig te voorspellen waar die hausse vandaan komt.

Staat nachtdetentie nu meer op het netvlies bij het OM of is het toeval?” Nachtdetentie is in ieder geval een mooie tussenstap, vindt Nicky. “Vooral voor de jongeren bij wie naar school gaan een probleem is. De intern trajectbegeleider maakt met de nachtdetentiejongere en de school strenge afspraken en daar controleren we ook op. Zo checken we de OV-kaart en hebben gedurende de dag telefonisch contact met de jongere. Zo'n nachtdetentieplan is overigens niet in alle gevallen gemakkelijk te regelen. Laatst was er een jongere met een school in Dordrecht die nachtdetentie kreeg. Het bleek onmogelijk voor hem om vanuit Spijkenisse met het openbaar vervoer op tijd op school te komen. In de meeste gevallen lukt het gelukkig wel. We hebben inmiddels ook twee jongeren kunnen plaatsen bij SchoolzCare in Hoogvliet. Daar volgen jongeren een dagprogramma van 8 uur 's ochtends tot 8 uur 's avonds met onderwijs en vrije tijdinvulling. Een jongen ging daarheen in combinatie met nachtdetentie en de ander na een schorsing.”

Betrokken netwerk

Helga van den Berg is gedragsdeskundige op de nachtdetentiegroep van RJI De Hartelborgt. Merkt zij verschillen tussen de reguliere jongens die instromen en de jongens die vanuit de proeftuin komen? “Over het algemeen hebben we bij de start van de nachtdetentie meer informatie over de jongeren uit de proeftuin. En daarnaast is het netwerk van de jongere meestal

Beeld van de Beeldvormers

beter betrokken. De jongeren zelf zijn gemotiveerd om naar school te gaan. Ook zijn zij goed voorbereid op wat er van ze verwacht wordt tijdens de nachtdetentie. De overgang van de proeftuin naar de nachtdetentiegroep bereiden we dan ook gezamenlijk voor.” De jongeren blijven gemiddeld zo'n 6 tot 8 weken in nachtdetentie. “Op het moment van uitstroom is de straf afgerond of ze zijn geschorst. Maar ook dan gaan ze niet zo maar naar huis. Meestal is er sprake van bijzondere voorwaarden, een voorwaardelijke straf en andere hulp- of begeleidingstrajecten.”

Samenplaatsen strafrechtelijke en civielrechtelijke jongeren

Sinds 2010 worden civielrechtelijke jongeren niet meer in een JJI geplaatst. Voor die tijd gebeurde dat wel omdat een ander passend zorg- en behandelaanbod ontbrak. De tijd lijkt nu rijp om de scheiding tussen strafen en civiel minder strikt in te vullen.

Civielrechtelijk geplaatste jeugdigen en hun ouders vonden het wel terecht dat zij in een gesloten setting werden geplaatst, maar niet dat zij in een gevangenissetting zaten. Ook de politiek was die mening toegedaan. Civielrechtelijke jongeren werden niet langer geplaatst in JJI's, maar gingen naar gesloten jeugdhulpvoorzieningen.

Overeenkomsten

Zowel in de politiek als onder professionals was en is men het er over eens dat de problematiek van jongeren met en zonder strafrechtelijke titel vaak overeenkomsten kent. Is het in veel gevallen niet zo dat de ene jongere min of meer toevallig tegen de lamp is gelopen en de ander de dans van een hechtenis of veroordeling wist te ontspringen? De proeftuinen van VIV JJ laten zien dat sommige strafrechtelijke jongeren ook in een lager beveiligde voorziening kunnen verblijven. Ook maken de proeftuinen duidelijk dat regionale laagbeveiligde plaatsing van strafrechtelijke jongeren buiten de grote steden mogelijk haalbaar is door aan te sluiten bij bestaande (jeugd)

zorgaanbieders. Dat schrijft ook de minister in zijn brief aan de Tweede Kamer over de voortgang VIV JJ.

Voor- en nadelen

De (on)mogelijkheden van samenplaatsing zijn een wezenlijk onderdeel van een eventuele stelselwijziging. Daarom heeft de minister de Raad voor Sanctietoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) gevraagd na te denken over dit onderwerp. Wat zijn de voor- en nadelen als de strikte scheiding tussen straf en civiel wordt opgeheven? En wat is er nodig om samenplaatsing te kunnen realiseren? De reactie van de RSJ volgt in februari 2018.

Nieuwe kaart van Nederland

Naast het advies van de RSJ wil het ministerie van Justitie en Veiligheid ook weten hoe professionals denken over samenplaatsen. Daarover gaan zij in gesprek tijdens een symposium dat het ministerie van JenV samen met het ministerie van VWS en FORcA organiseert. Ook moet de geografische behoefte aan laagbeveiligde plaatsen voor strafrechtelijke jongeren duidelijk worden. Door de in- en uitstroomcijfers van de JJI's en de proeftuinen bij elkaar te leggen, worden er nieuwe regio's voor strafrechtelijke jongeren gedefinieerd.

Het uiteindelijke advies over samenplaatsen is te straks te lezen in het beleidsadvies VIV JJ.

Update VIV

Justitiële Jeugd

Update VIV Justitiële Jeugd

nummer 06 • december 2017

Research & Development

Om tot een toekomstbestendig stelsel van vrijheidsbeneming te komen, moeten er veel verschillende vragen beantwoord worden. Diverse partijen onderzoeken een breed palet aan onderwerpen.

Onder de noemer Research&Development hebben externe partijen acht projecten uitgevoerd. In eerdere edities van Update VIV JJ lees je meer over enkele van die projecten. Zes projecten hebben al een eindrapportage opgeleverd. De andere twee eindrapporten volgen begin 2018. De eindrapportages kun je binnenkort lezen op de [VIV JJ-website](#).

Foto: Hans Molenaar

Overzicht R&D-projecten

- LVB-screening en begeleiding – eindrapportage volgt in 2018
Uitvoering door William Schrikker Stichting Jeugdbescherming en Jeugdreclassering (WSS JB&JR), Raad voor de Kinderbescherming, Kleinschalige Voorziening Nijmegen en 3RO
- Eerste fase van het strafproces meer kindgericht maken – afgerond
Uitvoering door Defence for Children en de Vereniging Nederlandse Jeugdrecht Advocaten
- Verbinding JJI - Gemeente – afgerond
Uitvoering door Gemeente Leiden en Forensisch Centrum Teylingereind
- Grotere rol voor positieve ontwikkelingsdomeinen in het strafrecht – afgerond
Uitvoering door De Forensische Zorgspecialisten (DFZS), de Ottho Gerhard Heldringstichting (OGH), het VU medisch centrum (VUmc) afdeling Kinder- en Jeugdpsychiatrie en de Academische Werkplaats Risicojeugd (AWR)
- Draagvlak in de wijk – afgerond
Uitvoering door ForCa
- School2Care justitiële jongeren (2 projecten) – eindrapportage volgt in 2018
Uitvoering door Horizon Jeugdzorg en Onderwijs (Rotterdam), Eduvier onderwijsgroep en Pluyn/Intermetzo (Almere)
- Inzet ervaringsdeskundigen – afgerond
Uitvoering door Young in Prison en LOC Zeggenschap

Onderzoek voorlopige hechtenis jeugdigen

Maandag 27 november 2017 verscheen het rapport 'Voorlopige hechtenis van jeugdigen in uitvoering'. Onderzoekers van de afdelingen Jeugdrecht en Criminologie van de Universiteit Leiden voerden dit onderzoek uit in opdracht van het WODC.

Universitair docent Yannick van den Brink onderzocht met zijn team honderden dossiers uit 2014 en 2015 van jeugdstrafzaken. Zo bracht hij de kenmerken van jeugdigen in kaart die worden voorgeleid aan de rechter-commissaris. Ook onderzocht hij de rechterlijke beslissingen in die dossiers en hoe de voorlopige hechtenis werd uitgevoerd. Enkele aanbevelingen uit het onderzoek ondersteunen de bouwstenen van VIV JJ. Zoals de aanbeveling om alternatieven te zoeken voor de uitvoering van de voorlopige hechtenis in een JJI. Je kunt [het onderzoeksrapport](#) lezen op de website van de Universiteit Leiden.

Colofon

Dit is een uitgave van de Verkenning Invulling Vrijheidsbeneming (VIV) Justitiële Jeugd van het ministerie van Justitie en Veiligheid.

Redactie: Mieke van Meer

Redactiecommissie: Niels Koorn, Liang de Beer, Susanne Schippers, Janine Bonenberg en Daphne van de Riet

Vormgeving: Xerox/OBT, Den Haag

Je ontvangt deze Update omdat je betrokken bent bij VIV JJ. Stuur de nieuwsbrief gerust door naar lokale partners.

Wil je reageren op de nieuwsbrief? Of wil je je aanmelden voor de nieuwsbrief? Stuur een berichtje naar redactievivjj@minvenj.nl